

15-10-1999

5

10 ਮੁਕੂਤ

ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ — ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ

ਫੌਜ ਵਿਚ ਅਰਦਲੀ ਦੀ ਸੰਸਥਾ

ਕਾਰਗਿਲ ਦੀ ਜੰਗ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ ਫੌਜੀ ਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ, ਰੇਡੀਓ ਅਤੇ ਟੀ.ਵੀ ਵਿਚ ਆਈ। ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਥੱਲੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਔਖੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਜੰਗ ਲੜੀ। ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਵੀ ਪਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜਿੰਨੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਿੰਨਾ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੇਂਡੂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਵੀ ਫੌਜੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਟੱਬਰ ਦਾ ਕੋਈ ਜੀਵ ਫੌਜ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਟੱਬਰ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਮਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਨਾਟਕਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਫੌਜੀ ਅਤੇ ਫੌਜ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਫੇਰ ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਵੀ ਫੌਜੀਆਂ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ, ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ ਫੌਜੀ ਜਵਾਨਾਂ ਦੀ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਫੌਜੀ ਨੌਕਰੀ ਦੌੰਗਨ ਅਣਖ ਨੂੰ ਠੇਸ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ 'ਅਰਦਲੀ' ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਅੱਜ ਵਾਲੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵੇਲੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ। ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਲਾਮਾਨਾ ਜ਼ਹਿਨੀਅਤ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਅੱਜ ਹਰ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਸੇ 'ਤੇ ਇਕ ਸਮਕਾਲੀ ਦੇ 8 ਅਕਤੂਬਰ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ 'ਤੁਹਾਡੀ ਚਿੱਠੀ ਮਿਲੀ' ਕਾਲਮ ਵਿਚ ਇਕ ਚਿੱਠੀ 'ਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ' ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਥੱਲੇ ਛਾਪੀ ਹੈ। ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਮੈਂ ਇਸ ਕਾਲਮ ਵਿਚ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੰਜੀਦਾ ਚਰਚਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਚਿੱਠੀ ਹੈ :

'ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਜਵਾਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਫੌਜ ਦਾ ਸਿਪਾਹੀ ਬਣਨਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੀ-ਕਦਾਈਂ ਕਿਸੇ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਦੇ ਬੂਟ ਵੀ ਪਾਲਿਸ਼ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ।

ਜਦੋਂ ਫੌਜੀ ਜਵਾਨ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਕੋਲ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਜਾਣ ਦੀ। ਜਵਾਨ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਫਲਾਣੇ ਮੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਂ ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜਵਾਨ ਅਫਸਰ ਦੇ ਬੰਗਲੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਮੈਜ਼ੂਦ ਅਫਸਰ ਦੀ ਮੋਮ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਸੇਵਾ ਲਈ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਮੋਮ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਜਵਾਨ ਨੂੰ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਗਠੜੀ ਸੰਭਾਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੱਪੜੇ ਧੋਸੀ ਨੂੰ ਧੋਣ ਲਈ ਦੇ ਕੇ ਆਉਣੇ ਹਨ। ਇਸ

ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਰਦੀ ਪੈਸ ਕਰਵਾ ਕੇ ਲਿਆਉਣੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਸਵੇਰ ਵਾਸਤੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੂਟ ਵੀ ਪਾਲਿਸ਼ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਘਰ ਦਾ ਹੋਰ ਘਰੇਲੂ ਕੰਮ ਵੀ ਕਗਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਜਵਾਨ ਨੂੰ ਦੇਰ ਗਤ ਗਿਆਂ ਵਾਪਸ ਆਪਣੀ ਬੈਰਕ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਵਾਪਸੀ 'ਤੇ ਜਵਾਨ ਨੂੰ ਅਫਸਰ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਭਾ ਸਵਾ ਪੰਜ ਵਜੇ ਮੈਨੂੰ ਜਗਾ ਦੇਣਾ। ਸਵੇਰੇ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਜਵਾਨ ਦੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਰ ਗਤ ਅਫਸਰ ਮੈਸ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਵਿਚ ਦੇਰ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ ਸੇਵਾਦਾਰ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਵੀ ਭੁਗਤਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਸਕੀਮ 'ਤੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਵੀ ਸੇਵਾਦਾਰ (ਅਰਦਲੀ) ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੇਵਾਦਾਰ ਕੋਲ ਇਕ ਬਗੋਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਚਾਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਫਸਰ ਵੱਲੋਂ ਹੁਕਮ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਸੇਵਾਦਾਰ, ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਚਾਹ ਦਾ ਕੱਪ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਘੁੱਟ ਪੀ ਸਕੇ। ਸੇਵਾਦਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਾਮਾਨ ਚੁੱਕਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਵੀ ਚੁੱਕਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਕਰਨਲ ਸਾਹਿਬ ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਸੀ.ਓ. ਸਾਹਿਬ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੀ.ਓ. ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਤਾਕਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਤਰੱਕੀ ਖੋ ਵੀ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ ਕਿ ਸੀ.ਓ. ਸਾਹਿਬ ਕਿਸੇ ਜਵਾਨ ਨੂੰ ਇਹ ਲਿਖਕੇ ਟਰਮੀਨੇਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਵਾਨ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਡਿਸਚਾਰਜ ਵਾਰਮ ਆਰਮੀ ਸਰਵਿਸ ਅੰਡਰ ਆਰਮੀ ਰੂਲ 1.3 (3) ਆਈਟਮ ਬਰਡ (5) ਬੀਏਂਗ ਅੰਡਿਜ਼ਾਇਰ-ਏਬਲ। ਇਹ ਧਾਰਾ ਲਾ ਕੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਘਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਹੋਰ ਰੂਲ ਥੱਲੇ ਇਹ ਕਦੀ-ਕਦੀ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

—ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਟਾਂਡਾ
(ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ)

ਅੱਜ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਬਗਬਗੀ ਦਾ ਸੰਕਲਪ, ਮਾਨਵੀ ਅਣਖ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਅਰਦਲੀ ਜਾਂ ਜਾਤੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਰਾਜਵਾੜਾਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਹੈ।

ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਯੁੱਗ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਹੈ। ਫੌਜ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿਚ ਤਰਮੀਮ ਕਰਕੇ ਇਸ ਆਮਾਨਵੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਬੂਟ ਪਾਲਿਸ਼ ਕਰਨੇ ਜਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬੀਵੀਆਂ ਦਾ ਖਿਦਮਤ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ।